

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลงทั่วโลกตลอดระยะเวลา 50 ปีที่ผ่านมา (Brown, Halsey, Lauder & Wells, 1997 ; Fullan, 1993) และในยุคศตวรรษที่ 21 โลกธุรกิจก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันที่เข้มข้นและรุนแรง ทำให้สถาบันการศึกษาทางธุรกิจต้องมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์โลก แนวคิดการศึกษาของโลกตะวันตกเกี่ยวกับการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ (New Teaching Method) ส่งผลให้การศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยเปลี่ยนจากระบบผู้สอนเป็นสำคัญ (Teacher-Centered) มาเป็นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered)

Brady (1985) ได้กล่าวถึงกระบวนการทัศน์ใหม่ในการเรียนการสอนที่ได้เปลี่ยนจากวิธีการสอนแบบดั้งเดิมที่มีอาจารย์หรือผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Centered) ที่มุ่งเน้นการสอนด้วยวิธีการบรรยาย การป้อนความรู้แก่ผู้เรียน การเน้นให้ผู้เรียนท่องจำ มาเป็นการมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered) ซึ่งเป็นวิธีที่แตกต่างจากเดิม เป็นกระบวนการที่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้มากกว่าวิธีเดิมๆ Brady ยังกล่าวว่าผู้สอนควรใช้หลักวิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนแบบร่วมมือ (Collaborative Learning) คือให้ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยใช้กิจกรรมต่างๆ หรือ รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ (Coopcrative Learning) หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ คนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่อ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มต้องรับผิดชอบต่อการเรียนของคน และของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคล คือ ความสำเร็จของกลุ่ม

ดังนั้นผู้สอนในระดับอุดมศึกษาเองต้องทำหน้าที่ในการเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก ในการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อวิธีการเรียนแบบใหม่มากกว่าที่จะเป็นผู้สอนแบบบรรยาย นอกจากนี้รูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่ที่ประยุกต์ใช้ทฤษฎี ร่วมกับการปฏิบัติ จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ ทั้งในด้านความคิด การแก้ปัญหา เฉพาะหน้า (Problem-Solving Skills) ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้นำไปสู่การเรียนรู้แบบ ความรับผิดชอบและพึ่งพาตนเอง (Autonomous Learning) นั่นคือในการวางแผน การเรียน ผู้เรียนต้องมีการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง รู้วิธีการไปถึงเป้าหมายนั้นๆ มีความยืดหยุ่น ตลอดจนการมีวินัยในการเรียนรู้ของตนเอง โดยไม่ต้องให้มีผู้ใดมาบังคับ สามารถควบคุมตนเองได้ เป็นทักษะที่ต้องการการปลูกฝังที่อาศัยสิ่งแวดล้อมไม่เพียงแต่ จากครูผู้สอนจากระบบการศึกษาหรือสังคมฯ เท่านั้น

สำหรับการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ” นั้น ทางผู้วิจัยได้มีการใช้แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ต่างๆ ดังนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎี กลุ่มรูปแบบการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) หรือ สติกาการเรียนรู้ เป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากเป็นพื้นฐานในการเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน และมีความสัมพันธ์โดยตรงกับ การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนรู้ ที่จำแนกออกเป็นรูปแบบต่างๆ ที่แตกต่างกัน ขึ้นกับทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดที่ผู้จำแนกยึดเป็นหลักหรือเกณฑ์ในการจำแนก จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า สามารถจัดกลุ่มได้เป็น 4 หมวดใหญ่ๆ ดังนี้

- 2.1.1 การเรียนรู้ที่จำแนกตามช่องทางการรับรู้ (Perceptual Pathways or Learning Modality)
- 2.1.2 การเรียนรู้ที่จำแนกตามลักษณะหรือกระบวนการคิด (Cognitive Style)
- 2.1.3 การเรียนรู้ที่จำแนกตามลักษณะของพฤติกรรม (Behavior Style)
- 2.1.4 การเรียนรู้ที่จำแนกตามบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context/Environment)

โดยทั้ง 4 หมวด ทิศนา แจมมณี (2551, 4-28) ได้กล่าวถึงและมีรายละเอียดสรุป
ได้ดังนี้

2.1.1 การเรียนรู้ที่จำแนกตามช่องทางการรับรู้

ทฤษฎีพื้นฐานของการเรียนรู้ที่จำแนกตามช่องทางการรับรู้ ตั้งอยู่บนแนวคิด
ที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่อาศัยการรับรู้ข้อมูลและประสบการณ์ต่างๆ ผ่านทาง
ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น กาย การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีการรับรู้
และนำสิ่งที่รับรู้เข้าไปสู่กระบวนการทางสมอง เพื่อประมวลผลข้อมูล บุคคลแต่ละคนมี
ความแตกต่าง ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม จิตใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อลักษณะ
และกระบวนการรับรู้ในแต่ละบุคคล บางคนสามารถรับรู้ได้เร็วทางสายตา หรือ
จากการมองเห็น ในขณะที่บางคนรับรู้ได้ดีจากการฟัง หรือ การใช้ประสาทสัมผัสทางหู
โดยจำแนกออกเป็น 4 แบบต่างๆ ดังนี้

- 1) การเรียนรู้ทางจักมูประสาท หรือ ทางสายตา เรียนรู้ได้ดีจากการมอง การดู
การเห็น การอ่าน การได้เห็นตัวอักษร การได้อ่านเนื้อหา สาระ เรื่องราว ฯลฯ การเรียนรู้
ในลักษณะดังกล่าว ช่วยให้บุคคลจดจำข้อมูล และเกิดความเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็ว
- 2) การเรียนรู้ทางโสตประสาท หรือ ทางหู เรียนรู้ได้ดีจากการได้ยิน ได้ฟัง
การบรรยาย เล่าเรื่อง พูดคุย สนทนา อภิปราย แลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็น
การเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าว ช่วยให้บุคคลจดจำรายละเอียดและข้อมูลออกมาใช้ได้ดี
- 3) การเรียนรู้ทางประสาทสัมผัส เรียนรู้ได้ดีจากการได้สัมผัสจับต้องสิ่งต่างๆ
การได้ปฏิบัติ ลงมือทำชิ้นงานต่างๆ ด้วยตนเอง การได้รับประสบการณ์ตรง มีโอกาส
สัมผัสจัดกระทำสิ่งต่างๆ สามารถช่วยให้บุคคลแบบนี้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก
และเกิดทักษะปฏิบัติต่างๆ ได้ดี
- 4) การเรียนรู้ทางการเคลื่อนไหวร่างกาย เรียนรู้ได้ดีจากการเคลื่อนไหวร่างกาย
ได้มีโอกาสมำกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกาย การได้ลงมือกระทำ
แสดงออกในรูปแบบที่หลากหลาย สามารถช่วยให้บุคคลแบบนี้เกิดความรู้เข้าใจได้ดี

2.1.2 การเรียนรู้ที่จำแนกตามลักษณะหรือกระบวนการคิด

แบบการคิด หมายถึง ลักษณะการคิด หรือ กระบวนการคิดของบุคคลในการประมวลผลข้อมูล (Information Processing) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลในการรับรู้ การคิด การจำ และการแก้ปัญหา การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกระบวนการคิดหรือแบบการคิดของบุคคล โดยนำข้อมูลหรือสิ่งเร้าต่างๆ ที่รับรู้ไปประมวลผลในสมอง จึงจะเกิดความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งกระบวนการทางสมองของแต่ละบุคคลมีลักษณะไม่เหมือนกัน โดยที่นักการศึกษาได้เสนอหลักการ หรือ ทฤษฎีกระบวนการคิดในการจำแนกลีลาหรือแบบการเรียน ออกเป็นแบบแผนต่างๆ มีรายละเอียดสรุปได้โดยสังเขปดังนี้

การเรียนรู้ตามแนวคิดของ **Wilkin** ได้จำแนกลีลาหรือแบบการเรียนรู้ของบุคคล ตามลักษณะของกระบวนการรับรู้สิ่งเร้าต่างๆ ที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้และการคิดของบุคคล 2 แบบ ดังนี้

1) การเรียนรู้แบบพึ่งพิง/ไม่เป็นอิสระจากสภาพแวดล้อม เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความสามารถของบุคคลในการรับรู้สิ่งเร้าในลักษณะรวมๆ ไม่สามารถจำแนกสิ่งเร้าที่ต้องการรับรู้ออกจากสิ่งเร้าอื่นที่ปะปนอยู่ในสภาพแวดล้อม จึงมักถูกอิทธิพลของสิ่งเร้าที่ได้รับทั้งหมดครอบงวน เป็นการเรียนรู้ที่ไม่เป็นอิสระจากสภาพแวดล้อมบุคคลแบบนี้ มักชอบพึ่งพาผู้อื่น ขาดความมั่นใจในตนเอง แต่มีทักษะทางสังคมสูง

2) การเรียนรู้แบบอิสระ/เป็นอิสระจากสภาพแวดล้อม เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่มีความสามารถในการจำแนกสิ่งเร้าที่ต้องการรับรู้ออกจากสิ่งเร้าอื่นที่ปะปนอยู่ในสภาพแวดล้อม โดยไม่ถูกอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทำให้การรับรู้ผิดไปจากความเป็นจริง เป็นการเรียนรู้ที่เป็นอิสระจากสภาพแวดล้อม บุคคลแบบนี้ มีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูง สามารถพัฒนากลวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่อาจมีทักษะทางสังคมต่ำ

การเรียนรู้ตามแนวคิดของ Kolb ได้นำเสนอวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เพื่ออธิบายการเรียนรู้ของบุคคลว่า เมื่อบุคคลได้รับประสบการณ์ตรง หรือ ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม บุคคลจะเรียนรู้จากการสังเกตและการไตร่ตรอง ประสบการณ์นั้น และสร้างเป็นความคิดรวบยอด ซึ่งบุคคลนั้นสามารถนำไปปรับใช้ หรือทดลองใช้ในประสบการณ์ต่างๆ อันก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ และเริ่มเรียนรู้ตาม วงจรในรอบใหม่ต่อเนื่องไปเรื่อยๆ โดยแนวคิดนี้สรุปลีลาการเรียนรู้และลักษณะของ การเรียนรู้ 4 แบบ รายละเอียดดังนี้

1) ลีลาการเรียนรู้แบบอเนกนัย ลักษณะของการเรียนรู้จากการสัมผัสและสังเกต ชอบแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ชอบแสวงหาข้อมูล ความรู้ ชอบนำประสบการณ์ และ ข้อมูลมาคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง แสวงหาแนวคิดและทางเลือกที่หลากหลาย หรือ เรียกบุคคลที่มีรูปแบบการเรียนรู้นี้ว่าเป็น “นักคิดวิเคราะห์”

2) ลีลาการเรียนรู้แบบซึมซับ ลักษณะของการเรียนรู้จากการศึกษารวบรวม ข้อมูลและทำงานกับความคิดเชิงนามธรรม ชอบคิดไตร่ตรอง และสามารถสร้างทฤษฎี หรือ หลักการจากประสบการณ์ หรือ ข้อมูลที่ได้รับ เป็นผู้ที่ชอบความคิดเชิงทฤษฎี มากกว่าการปฏิบัติจริง เรียกบุคคลที่มีรูปแบบการเรียนรู้นี้ว่าเป็น “นักทฤษฎี”

3) ลีลาการเรียนรู้แบบเอกนัย ลักษณะของการเรียนรู้ จากการคิดและการกระทำ ชอบวางแผน คิดแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติ เพื่อแสวงหาคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว เรียกบุคคลที่มีรูปแบบการเรียนรู้นี้ว่าเป็น “นักปฏิบัติ”

4) ลีลาการเรียนรู้แบบประยุกต์ใช้ ลักษณะของการเรียนรู้ จากการลงมือทำและ การเข้าไปร่วมกิจกรรมต่างๆ หรือรับประสบการณ์ที่หลากหลาย เป็นผู้ชอบทำและ แก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติจริง ชอบทดลอง และแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ชอบทำงาน และสนใจในการประยุกต์ใช้เทคนิคต่างๆ และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี เรียกบุคคลที่มีรูปแบบการเรียนรู้นี้ว่าเป็น “นักกิจกรรม”

Kolb (1984) กล่าวว่า ผู้เรียนบางคนมีกระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง (Active Experimentation) ขณะที่บางคนอาจถนัดเรียนรู้โดยการสังเกตจากแหล่งต่างๆ แล้วสะท้อนกลับเป็นการเรียนรู้ (Reflective Observation) ซึ่งคนทั้งสองประเภทดังกล่าว เป็นผู้ที่มีลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนเพื่ออำนวยความสะดวกผู้เรียนประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป จะทำให้ผู้เรียนอีกแบบหนึ่งขาดโอกาสที่จะพัฒนาความสามารถได้อย่างเต็มศักยภาพ

การเรียนรู้ตามแนวคิดของ McCarthy ได้นำแนวคิดวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb มาพิจารณาในแง่มุมของการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยมิติ 2 มิติ คือ การรับรู้ และกระบวนการ เนื่องจากการเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการรับรู้ข้อมูล และนำข้อมูลเหล่านั้นไปประมวลผล การรับรู้เกิดขึ้นได้ 2 ทาง คือ จากประสบการณ์ตรง และ จากความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม ส่วนกระบวนการเรียนรู้ นั้น เกิดขึ้นได้ 2 ทาง คือ จากการปฏิบัติจริง และ จากการเฝ้าสังเกต จากแนวคิดดังกล่าวได้นำเสนอแบบการเรียนรู้และลักษณะของการเรียนรู้ 4 แบบ สรุปได้โดยสังเขปดังนี้

1) **ผู้ถนัดจินตนาการ** ชอบการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการสังเกต เป็นคนช่างสงสัย อยากรู้ อยากเห็น ใฝ่รู้ มีความไวในการรับรู้ ชอบใช้คำถามประเภท “ทำไม” (Why)

2) **ผู้ถนัดคิดวิเคราะห์** ชอบการเรียนรู้จากการนำประสบการณ์ หรือข้อมูลมาคิดวิเคราะห์ ใคร่ตรอง เป็นคนชอบแสวงหาข้อมูล ความรู้ ชอบคิดวิเคราะห์ จำแนกแยกแยะ ใช้เหตุผลเพื่อทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ชอบใช้คำถามประเภท “อะไร” (What)

3) **ผู้ถนัดใช้สามัญสำนึก** ชอบการเรียนรู้จากการนำความรู้ ความคิดไปปฏิบัติ เป็นคนชอบทำ ชอบทดลอง เพื่อหาคำตอบที่ค้องการ หรือ เพื่อใช้ประโยชน์ ชอบใช้คำถามประเภท “อย่างไร” (How)

4) **ผู้ถนัดการปฏิบัติ เจริญสถานการณ์** ชอบการเรียนรู้จากการนำประสบการณ์ รูปธรรมสู่การปฏิบัติ เป็นผู้ชอบเสี่ยงเจริญสถานการณ์ มีความกระตือรือร้น สนุกกับการค้นพบ การประดิษฐ์ผลงาน ปรับตัวได้ดี ชอบใช้คำถามประเภท “ถ้า...” (If)

2.1.3 การเรียนรู้ที่จำแนกตามลักษณะพฤติกรรม

การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยศึกษาจากพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออก มีแนวคิดที่ ได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวาง 2 แนวคิด มีรายละเอียดสรุปได้โดยสังเขปดังนี้

การเรียนรู้ตามแนวคิดของ Grasha and Riechmann ได้จำแนกลีลาการเรียนรู้ ของผู้เรียนออกเป็น 6 แบบ ได้แก่

1) แบบแข่งขัน (*Competitive*) ผู้เรียนแบบนี้ชอบการเรียนรู้ที่มีลักษณะท้าทาย และมีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้ดีกว่าผู้อื่น การได้คะแนนหรือรางวัลที่มากกว่าผู้อื่น ทำอะไรได้ดีกว่าผู้อื่น สามารถชนะผู้อื่น เป็นแรงจูงใจในการเรียนของบุคคลแบบนี้

2) แบบร่วมมือ (*Collaborative*) ผู้เรียนแบบนี้ชอบเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น มีความสุขในการเรียนรู้ หากได้ปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถเรียนรู้ได้ดี หากได้ทำกิจกรรมต่างๆ กับกลุ่ม

3) แบบหลีกเลี่ยง (*Avoidant*) ผู้เรียนแบบนี้เป็นผู้ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ขาดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ จึงไม่สนใจและพยายาม หลีกเลี่ยงในการเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่างๆ

4) แบบมีส่วนร่วม (*Participant*) ผู้เรียนแบบนี้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ในการเรียน และพยายามที่จะเรียนรู้ให้ได้มากที่สุด ในเรื่องที่คุณต้องการ หรือ ที่กำหนดให้ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ สิ่งที่คุณต้องการเรียนรู้ หรือ ตอบสนองต่อเป้าหมายการเรียนรู้ของคุณ แต่จะไม่สนใจ การเข้าร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่สัมพันธ์กับเป้าหมายการเรียนรู้ของคุณ

5) แบบพึ่งพา (*Dependent*) ผู้เรียนแบบนี้เป็นผู้ขาดความรู้ ความสามารถ และ ความมั่นใจในตนเอง จึงพยายาม ยึดผู้อื่นเป็นแหล่งพึ่งพิง หรือ เป็นแนวทาง ในการเรียนรู้ โดยพยายามเลียนแบบหรือปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้อื่น

6) แบบอิสระ (*Independent*) ผู้เรียนแบบนี้มีลักษณะตรงกันข้ามกับแบบพึ่งพา คือ ชอบเรียนรู้ คิด และทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เป็นผู้มีความสุข หากได้คิด ได้ทำ ด้วยตนเองโดยไม่มีผู้อื่นรบกวน แต่เป็นผู้ที่ชอบฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

จากลีลาการเรียนรู้ 6 แบบ ของ Grasha and Riechmann ทำให้เกิดข้อเสนอแนะ และแนวทางในรูปแบบการสอนในแต่ละแบบ ดังนี้ แบบแข่งขัน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และเกณฑ์การวัดและ ประเมินผลที่ชัดเจน จัดให้มีการทดสอบเป็นระยะๆ และแจ้งผลการทดสอบให้ผู้เรียน ทราบ แบบร่วมมือ สอนโดยใช้หลักการและรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ หรือ จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมกันเรียนรู้เป็น กลุ่มย่อย ได้ปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน แบบหลีกเลี่ยง สอนโดยใช้ หลักการสอนแบบชี้แนะ และการให้ผู้เรียนนำตนเอง ซึ่งจะช่วยฝึกฝนให้ผู้เรียน ตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้และวินิจฉัยความต้องการของตนเอง รวมทั้งวางแผน คำเนินการเรียนรู้ โดยผู้สอนติดตามและส่งเสริมการปฏิบัติของผู้เรียน แบบมีส่วนร่วม สอนโดยใช้หลักการและรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่เลือกสาระที่จะเรียน วิธีเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ วิธีวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบบพึ่งพา จัดกลุ่มแบบจับคู่ให้ ผู้เรียนช่วยเหลือกันเป็นคู่ๆ อย่างเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ อาจมีการเปลี่ยน คู่ไปตามจุดมุ่งหมาย แบบอิสระ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้อิสระแก่ผู้เรียนในการเลือก และตัดสินใจ เช่น ให้นักศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคล ในเรื่องที่ตนเองสนใจ และให้ นำเสนอผลงานต่อกลุ่ม เพื่อรับฟังความคิดเห็น ผู้สอนทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำ ตาม ความต้องการของผู้เรียน

การเรียนรู้ตามแนวคิดของ Canfield ได้จำแนกลีลาการเรียนรู้ตามลักษณะ พฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออก 9 แบบ โดยมีรายละเอียดสรุปได้โดยสังเขปดังนี้

- 1) แบบอิงสังคม (Social Style) ผู้เรียนแบบนี้ชอบเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และสามารถเรียนรู้ได้ดี หากมีโอกาสนปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
- 2) แบบอิสระ (Independent Style) ผู้เรียนแบบนี้ชอบเรียนรู้ตามลำพัง และสามารถเรียนรู้ได้ดี หากมีโอกาสใช้ความคิด และทำงานอย่างอิสระตามลำพัง
- 3) แบบคิดเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Style) ผู้เรียนแบบนี้ชอบคิด และทำงาน กับเรื่องที่มีลักษณะเป็นนามธรรม หลักการหรือทฤษฎี

4) แบบประยุกต์ใช้ (*Applied Style*) ผู้เรียนแบบนี้ชอบเรียนรู้และทำงานในเรื่องที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม หรือการประยุกต์ใช้ความรู้ เช่น การทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ

5) แบบสังคมเชิงประยุกต์ใช้ (*Social Applied Style*) ผู้เรียนแบบนี้ชอบการปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในกิจกรรม หรือประสบการณ์ต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม หรือ การประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่างๆ

6) แบบสังคมเชิงมโนทัศน์ (*Social Conceptual Style*) ผู้เรียนแบบนี้ชอบปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในเรื่องหรือกิจกรรม หรือ ประสบการณ์ที่มีลักษณะเป็นนามธรรม

7) แบบอิสระเชิงประยุกต์ใช้ (*Independent Applied Style*) ผู้เรียนแบบนี้ชอบเรียนรู้ตามลำพังอย่างอิสระในเรื่องหรือกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม หรือ การประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่างๆ

8) แบบอิสระเชิงมโนทัศน์ (*Independent Conceptual Style*) ผู้เรียนแบบนี้ชอบเรียนรู้ตามลำพังอย่างอิสระ ในเรื่องหรือกิจกรรม ที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ชอบขบคิดประเด็นต่างๆ ด้วยตนเอง

9) แบบเป็นกลาง (*Neutral Preference*) ผู้เรียนแบบนี้ ไม่มีความชอบในวิธีการหรือลีลาการเรียนรู้แบบใดแบบหนึ่ง เป็นพิเศษ โดยเฉพาะ สามารถเรียนรู้ โดยใช้ลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลาย

2.1.4. การเรียนรู้ที่จำแนกตามบริบทหรือสภาพแวดล้อม

ลีลาการเรียนรู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบหรือปัจจัยอันเป็นบริบท หรือสภาพแวดล้อม ของ Dunn and Dunn ประกอบไปด้วยองค์ประกอบอันเกิดจากสิ่งเร้า 5 ด้าน รวม 21 ปัจจัย ซึ่งทำให้เกิดลีลาการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. ด้านกายภาพ

1.1 เสียง สภาพทางเสียงก่อให้เกิดการชอบเรียนรู้ ในสภาวะที่เงียบสงบ หรือ สภาวะที่มีเสียง เช่น ชอบทำงาน ไปพร้อมกับเสียงดนตรี

1.2 แสง สภาวะทางแสง ก่อให้เกิดการชอบเรียนรู้ ในสภาวะที่มีแสงสว่างมาก หรือมีแสงสลัว

1.3 อุณหภูมิ สภาวะทางอุณหภูมิ ก่อให้เกิดการชอบเรียนรู้ ในสภาวะที่มีอากาศ เย็นหรืออุ่น

1.4 ห้องเรียน / สถานที่เรียน ผู้เรียนบางคนชอบเรียนในสถานที่ที่มีบรรยากาศ แบบสบายๆ ไม่เป็นทางการ แต่บางคนชอบเรียนในที่ที่มีการจัดอย่างมีแบบแผนเป็น ระเบียบ

2. ด้านอารมณ์ จิตใจ

2.1 แรงจูงใจ เป็นการเรียนรู้ที่ขึ้นกับแรงจูงใจของบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน บางคนพยายามเรียนรู้ เพื่อให้พ่อแม่ภูมิใจ บางคนทำเพื่อขงฐานะทางเศรษฐกิจและ สังคม ในขณะที่บางคนทำเพราะชอบการศึกษา เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง

2.2 ช่วงสมาธิ เป็นการเรียนรู้ที่ขึ้นกับช่วงสมาธิของบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกัน บางคนชอบเรียนรู้เป็นช่วงสั้นๆ บางคนชอบเรียนรู้ต่อเนื่องเป็นช่วงยาว

2.3 ความมุ่งมั่นในการเรียน เป็นลักษณะของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามลักษณะ ความมุ่งมั่นของบุคคล ความมุ่งมั่นสูง ก่อให้เกิดภาวะการการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่อ อุปสรรค ความมุ่งมั่นต่ำ ก่อให้เกิดภาวะการการเรียนรู้ที่หือถ้อยง่าย

2.4 ความรับผิดชอบ เป็นการเรียนรู้ที่ขึ้นกับระดับความรับผิดชอบของบุคคล บางคนชอบเรียนรู้อย่างอิสระ รับผิดชอบตนเอง ไม่ต้องการให้ใครมากำกับ ดูแลหรือ คอยเตือน แต่บางคนชอบที่จะเรียนรู้โดยมีผู้คนคอยกระตุ้น กำกับ ติดตาม หรือ เตือนเพราะไม่สามารถควบคุมตนเองได้ดี

2.5 ความรู้สึกเกี่ยวกับกรอบการทำงาน เป็นการเรียนรู้ที่ขึ้นกับความรู้สึกชอบ- ไม่ชอบ ในลักษณะของงานที่ทำ เช่น บางคนชอบที่จะเรียนรู้ในเรื่องหรืองาน ที่มี แบบแผน โครงสร้าง หรือ กรอบความคิดที่ชัดเจน แต่บางคนชอบที่จะเรียนรู้โดยไม่มี กรอบใดๆ มากำกับ

3. ด้านสังคม

3.1 การทำรายงานเป็นรายบุคคล เป็นการชอบในการเรียนรู้ตามลำพัง อย่างอิสระไม่ชอบให้ผู้อื่นมารบกวน

3.2 การทำงานเป็นคู่ เป็นความชอบในการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน หรือผู้ร่วมงาน ที่สนิทสนม หรือ เข้ากันได้ดี สามารถปรึกษาหารือกัน และช่วยเหลือกัน ได้อย่างสะดวก และอย่างสบายใจ

3.3 การทำงานกับกลุ่มเล็ก เป็นความชอบในการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน หรือผู้ร่วมงาน เป็นกลุ่มเล็กๆ ซึ่งช่วยให้เกิดความกล้าในการแสดงออก

3.4 การทำงานกับกลุ่มใหญ่ เป็นความชอบในการเรียนรู้กับคนกลุ่มใหญ่ ชอบการปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ ชอบแสดงตน และสามารถแสดงออกให้คนกลุ่มใหญ่ได้รับรู้ข้อมูลและความคิดเห็นของคน ได้ดี ชอบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น ที่มีความแตกต่างหลากหลาย

3.5 การทำงานกับครู เป็นความชอบในการเรียนรู้กับครูเป็นส่วนตัว เพราะมีความไว้วางใจในตัวครู สามารถซักถามข้อสงสัยได้ตามต้องการ โดยไม่ต้องเกรงใจเพื่อน และต้องการสร้างภาพพจน์ที่ดีในสายตาครู

4. ด้านร่างกาย

4.1 การรับรู้ เป็นความชอบที่จะเรียนรู้ผ่านทางประสาทสัมผัสที่คนถนัด เช่น ชอบที่จะรับรู้ทางตา (การอ่าน การเห็น) ทางหู (การฟัง การ ได้ยิน) การสัมผัส (การสัมผัสจับต้อง การกระทำ) และทางการเคลื่อนไหวร่างกาย (การทำกิจกรรมต่างๆ)

4.2 ความต้องการสิ่งกระตุ้นขณะเรียนรู้ การเรียนรู้จะเป็นไปได้ดี หากบุคคลได้รับสิ่งกระตุ้นที่ร่างกายต้องการ ขณะดำเนินการเรียนรู้ เช่น บางคนชอบดื่มน้ำ กาแฟ หรือ สูบบุหรี่ ขณะทำงาน

4.3 เวลา เป็นความชอบที่จะเรียนรู้ตามช่วงเวลาที่คุณคลมมีความตื่นตัวมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นช่วงเช้ามืด เช้า สาย บ่าย เย็น ค่ำ คึก

4.4 ความต้องการเคลื่อนไหวร่างกาย การเรียนรู้จะเป็นไปได้ดี หากบุคคลสามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ตามที่คนต้องการขณะเรียนรู้ บางคนชอบที่จะลุกเดินไปมาเป็นระยะๆ แต่บางคนชอบการนั่งอยู่กับที่

5. ด้านจิตวิทยา

5.1 กระบวนการคิด เป็นลักษณะของการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัดของสมองในการคิด ผู้ถนัดคิดวิเคราะห์ ผู้เรียนแบบนี้มักจะเริ่มงานช้า ใช้เวลาการเตรียมการมาก แต่เมื่อลงมือทำแล้ว จะออกหน้างานเสร็จ ในขณะที่ผู้ถนัดคิดเป็นภาพรวม จะชอบทำงานไปเรื่อยๆ ในบรรยากาศแบบสบายๆ

5.2 ความถนัดในการใช้สมองซีก ซ้าย-ขวา เป็นความชอบการใช้สมองซีกซ้ายหรือขวาในการเรียนรู้หรือการทำงาน เช่น ผู้ถนัดใช้สมองซีกซ้าย จะชอบการคิดวิเคราะห์แยกแยะ การคิดอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ในขณะที่ผู้ถนัดใช้สมองซีกขวามักชอบคิดแบบภาพรวม

5.3 บุคลิกลักษณะ เป็นลักษณะของการเรียนรู้ที่ขึ้นกับบุคลิกลักษณะของบุคคล เช่น บางคนเป็นคนฉับไว ตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างรวดเร็ว จะชอบที่จะทำอะไรอย่างรวดเร็ว เรียนและทำงานอย่างรวดเร็ว ทำให้ผลงานไม่ดีเท่าที่ควรแต่บางคนจะสุขุมค่อยๆ คิดพิจารณา ก่อนที่จะพูดหรือทำอะไร ผู้เรียนแบบนี้ มักจะใช้เวลาในการหาข้อมูล และคิดจนเกิดความเข้าใจ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ นิสิต นักศึกษา มีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ดังนั้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนได้นั้น คือ การศึกษารูปแบบการเรียนรู้ เพื่อนำผลมาใช้เป็นข้อมูล และจัดกิจกรรมในชั้นเรียน โดยแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้น โดยจัดกลุ่มได้เป็น 4 หมวด ตามมุมมองและองค์ประกอบของนักวิชาการต่างๆ จำแนกเป็นด้าน

1) ช่องทางการรับรู้ (Perceptual Pathways or Learning Modality) เรียนรู้โดยอาศัยการรับรู้ข้อมูลและประสบการณ์ต่างๆ ผ่านประสาทสัมผัส ได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น และ กาย จำแนกเป็น 4 แบบ ได้แก่ การเรียนรู้ทางจักษุประสาท โสตประสาท ประสาทสัมผัส และ การเคลื่อนไหวร่างกาย

2) ลักษณะหรือกระบวนการคิด (Cognitive Style) เป็นการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลในการรับรู้ การคิด การจำ และการแก้ปัญหา โดยนำข้อมูลหรือสิ่งเร้าต่างๆ ที่รับรู้ไปประมวลผลในสมอง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ซึ่งกระบวนการทางสมองของแต่ละบุคคลมีลักษณะไม่เหมือนกัน

3) แบบพฤติกรรม (Behavior Style) เป็นการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพฤติกรรมของผู้เรียนในการเรียนรู้ภายในชั้นเรียน ปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน ความสนใจและร่วมมือกับกิจกรรมในชั้นเรียน โดยจำแนกพฤติกรรมของผู้เรียนแบบต่างๆ ซึ่งผู้เรียนสามารถประเมินพฤติกรรมของตนเองผ่านแบบประเมิน

4) บริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context/Environment) เป็นการศึกษาแบบการเรียนรู้ที่มีผลจากปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งเร้า 5 ด้าน ซึ่งมีผลต่อแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม ด้านร่างกาย และด้านจิตวิทยา

ซึ่งในแต่ละรูปแบบก็มีแนวคิดบางอย่างที่ประกอบที่แตกต่างต่างกัน เช่น การกำหนดประเภทของแบบการเรียนรู้ การให้คำจำกัดความของแต่ละประเภท และลักษณะของการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนจำเป็นต้องรู้ว่าผู้เรียนมีรูปแบบการเรียนรู้อย่างไรบ้าง ซึ่งต้องอาศัยเครื่องมือที่มีคุณภาพที่สามารถตรวจสอบได้ว่า บุคคลแต่ละคนมีลีลาการเรียนรู้แบบใด เครื่องมือที่ใช้สำรวจและจำแนกประเภทของรูปแบบการเรียนรู้นี้อาจได้มาจากผลการศึกษาวิจัยที่มีผู้สร้างไว้แล้ว หรือ ผู้สอนจัดทำขึ้นเอง แต่เนื่องจากมีผู้จัดจำแนกประเภทของรูปแบบการเรียนรู้ไว้หลากหลายแตกต่างกัน ขึ้นกับทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิด ใช้เป็นหลักหรือเกณฑ์ในการวิเคราะห์จัดกลุ่ม และจำแนกประเภท ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้วัดรูปแบบหรือลีลาการเรียนรู้ ที่มีอยู่จึงมีความแตกต่างกันไปตามแนวคิดของรูปแบบการเรียนรู้แต่ละประเภท

ในประเทศไทย ได้มีนักศึกษา อาจารย์ และนิสิตนักศึกษา จำนวนหนึ่งที่มีความสนใจในเรื่องนี้ โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ เป็นการสำรวจแบบการเรียนรู้หรือลีลาการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่างๆ ซึ่งมีตั้งแต่นักเรียน ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา และการศึกษา นอกโรงเรียน โดยใช้เครื่องมือวัดแบบการเรียนรู้ของ Grasha and Riechmann มากที่สุด รองลงมาเป็นการวิจัยที่ใช้แนวคิดและเครื่องมือ

วัดแบบการเรียนรู้ของ Kolb ส่วนการศึกษาแบบการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดของ Canfield และของ Dunn and Dunn นั้น พอมืออยู่ข้างแต่น้อยมาก (ทิศนา แคมมณี, 2551: 31)

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีของ Grasha and Riechmann ในระดับอุดมศึกษา มีดังนี้

กนกพร ศรีธนาฉัตร (2551) ได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนภาษาจีนของนิสิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จำแนกตามเพศ ชั้นปี และกลุ่มวิชา โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชั้นปีที่ 1-4 ที่เรียนวิชาภาษาจีน ในปีการศึกษา 2550 จำนวน 132 คน พบว่า มีรูปแบบการเรียนภาษาจีนแบบมีส่วนร่วมเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นแบบอิสระ แบบพึ่งพา แบบแข่งขัน และแบบหลีกเลี่ยงตามลำดับ ส่วนกรณีที่เรียนภาษาจีนที่มีเพศต่างกัน มีรูปแบบการเรียนภาษาจีนไม่แตกต่างกัน นิสิตที่มีชั้นปีต่างกัน มีรูปแบบการเรียนภาษาจีนแบบหลีกเลี่ยง และแบบพึ่งพาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นิสิตที่มีกลุ่มวิชาต่างกัน มีรูปแบบการเรียนภาษาจีนแบบหลีกเลี่ยง และแบบมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิสิตที่มีรูปแบบการเรียนภาษาจีนแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์รูปแบบการเรียนภาษาจีนของนิสิต จำแนกตามเพศ และชั้นปี พบว่านิสิตมีรูปแบบการเรียนภาษาจีนแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากเช่นกัน และเมื่อจำแนกตามกลุ่มวิชา พบว่านิสิตมีรูปแบบการเรียนภาษาจีนแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากถึงระดับมากที่สุด ซึ่งพฤติกรรมของนิสิตที่มีรูปแบบการเรียนแบบนี้คือ เป็นผู้ที่สนใจเนื้อหาวิชาที่เรียน ชอบเข้าชั้นเรียน มีความรับผิดชอบในการเรียน ชอบมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชั้นเรียน ไม่ชอบร่วมกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาที่เรียน

ดังนั้น นิสิตจึงมีรูปแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยงอยู่ในระดับน้อยทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก วิชาที่เรียนเป็นวิชาทางด้านภาษา การเรียนจากหนังสือหรือสื่อต่างๆ นอกชั้นเรียน อาจไม่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาบางส่วนของภาษาได้ การเรียนในชั้นเรียนจึงมีความสำคัญอย่างมาก เพราะเมื่อมีส่วนหนึ่งส่วนใดของเนื้อหาที่ไม่เข้าใจ จะมีผู้สอนคอยให้คำอธิบาย หรือคำชี้แนะต่างๆ ได้ทันที

อังฉรา สังข์สุวรรณ (2550) ได้ทำการศึกษาแบบการเรียนของนักศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแบบการเรียนของนักศึกษา โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2548 จำนวน 1,077 คน ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้แบบการเรียนแบบพึ่งพาสูงสุด เมื่อจำแนกตามระดับชั้นปี พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ชอบใช้แบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมสูงสุด ชั้นปีที่ 2 ชอบใช้แบบการเรียนแบบพึ่งพาสูงสุด ชั้นปีที่ 3 ใช้แบบการเรียนทั้งแบบร่วมมือและแบบมีส่วนร่วมสูงสุด ชั้นปีที่ 4 ใช้แบบการเรียนแบบร่วมมือสูงสุด และนักศึกษาทุกชั้นปี ใช้แบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยงต่ำสุด

จากภาพรวม นักศึกษาส่วนใหญ่ชอบการเรียนแบบพึ่งพาสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาชั้นปีที่ 2 เห็นว่าอาจารย์เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ และรู้สึกว่เนื้อหาวิชาในตำราและคำบรรยายถูกต้อง การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับอาจารย์สามารถช่วยให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการเรียนและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ

สำหรับปัญหาจากแบบการเรียน ส่วนใหญ่ เกิดจากตัวนักศึกษาเองไม่ตั้งใจเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักศึกษาชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 อาจเป็นเพราะนักศึกษาได้เรียนผ่านมาเกินเวลา 1 ปี ทำให้เกิดความเลเซิน ความวิตกกังวลลดลง หรืออาจเป็นเพราะนักศึกษาอยู่ในระบบการเรียนที่ต้องมาเรียนเป็นประจำ ทำให้รู้สึกเมือหน่าย สภาพแวดล้อมในห้องเรียน อาจารย์มักสอนตามตำรา ทำให้นักศึกษาคิดว่าการอ่านตำราเองโดยไม่ต้องฟังคำบรรยายในชั้นเรียนก็สามารถสอบผ่านได้

รุ่งฟ้า กิติญาณสันต์ (2549) ได้ทำการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของนิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาระดับ 5 ปี ที่เข้าศึกษา ในปีการศึกษา 2547-2548 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 234 คนผลการวิจัยพบว่า นิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีรูปแบบการเรียนรู้ แบบร่วมมือ (Collaborative) มากที่สุดจำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 45.3 รองลงมาคือ แบบพึ่งพา (Dependent) จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6 แบบมีส่วนร่วม (Participant) จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 20.9 แบบอิสระ (Independent) จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 5.6 แบบหลีกเลี่ยง (Avoidant) จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7 และแบบแข่งขัน (Competitive) น้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.9 ทางด้านนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่มีเพศต่างกัน ปีที่เข้าศึกษาต่างกัน และสาขาวิชาแตกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน

ผลการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของนิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ศึกษาอยู่ตามสาขาวิชาเอก 12 สาขาวิชา มีรูปแบบการเรียนรู้ แบบร่วมมือ มากที่สุด ผลการศึกษาดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากธรรมชาติของสาขาวิชาที่นิสิตศึกษา เอื้อต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือ นิสิตมีส่วนร่วมในการอภิปรายภายในกลุ่มย่อย และทำงานร่วมกัน เช่น สาขาวิชาการสอนภาษาไทย สาขาวิชาการสอนสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม สาขาวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษา สาขาวิชาการสอนดุริยางคศึกษา และสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ส่วนสาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ และสาขาวิชาการสอนฟิสิกส์ เป็นสาขาวิชาที่ธรรมชาติวิชาใกล้เคียงกัน เนื้อหาสาระต้องใช้กระบวนการคิด การแก้ปัญหาต้องมีเทคนิคในการทำแบบฝึกหัดหรือแก้โจทย์ปัญหา ซึ่งถ้านิสิตแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกันจะทำให้มีความรู้ความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ทำให้พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ นิสิต นักศึกษา มีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายแตกต่างกัน จากปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษา หลักสูตร สาขาวิชา ชั้นปีที่ศึกษา เป็นต้น ดังนั้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนได้นั้น คือการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ เพื่อนำผลมาใช้เป็นข้อมูลและจัดกิจกรรมในชั้นเรียนจำแนกตามแบบ ได้โดยสรุปดังนี้

แบบแข่งขัน เป็นแบบของผู้เรียนที่ชอบเป็นผู้นำในชั้นเรียน ชอบถามข้อสงสัยต่างๆ ในชั้นเรียนชอบกิจกรรมหรือทำโครงการที่ท้าทายความสามารถของตนเอง เพื่อแลกกับรางวัลหรือคำชมที่จะได้รับ ดังนั้นผู้สอนจะค้นหาโครงการหรือกิจกรรมให้ผู้เรียนทำอย่างสม่ำเสมอ

แบบร่วมมือ เป็นแบบของผู้เรียนที่สนใจทำกิจกรรมหรือการอภิปรายในกลุ่มย่อย ชอบการปรึกษาหารือทั้งในและนอกชั้นเรียน เกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่เรียน กำหนดหัวข้อในการสัมมนา อภิปรายด้วยกลุ่มของผู้เรียนเอง

แบบหลีกเลี่ยง เป็นแบบของผู้เรียน ที่ไม่สนใจในการเรียน ไม่อยากที่จะเข้าชั้นเรียน หรือเข้าชั้นเรียนสนใจที่จะฟังบรรยาย ไม่มีอุปกรณ์การเรียน ไม่ชอบการสอบหรือปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน ดังนั้นผู้สอนต้องกระตุ้น หรือหาวิธีการจูงใจอาจจะเป็นการจูงใจทางบวกให้รางวัล คะแนน หรือจูงใจทางลบ เช่นเช็คชื่อ เวลาเรียน ให้ผู้เรียนเข้าชั้นเรียน สอบถามเรื่องอื่นๆ ที่ผู้เรียนสนใจนอกเหนือจากสาระทางวิชาการ

แบบมีส่วนร่วม ผู้สอนควรใช้วิธีการสอนแบบบรรยายควบคู่กับการอภิปราย และผู้เรียนต้องมีโอกาสอภิปรายด้วย ผู้เรียนแบบนี้ชอบการมอบหมายงานให้ทำเป็นกลุ่ม เพื่อค้นคว้าความรู้สำหรับงานที่มอบหมาย

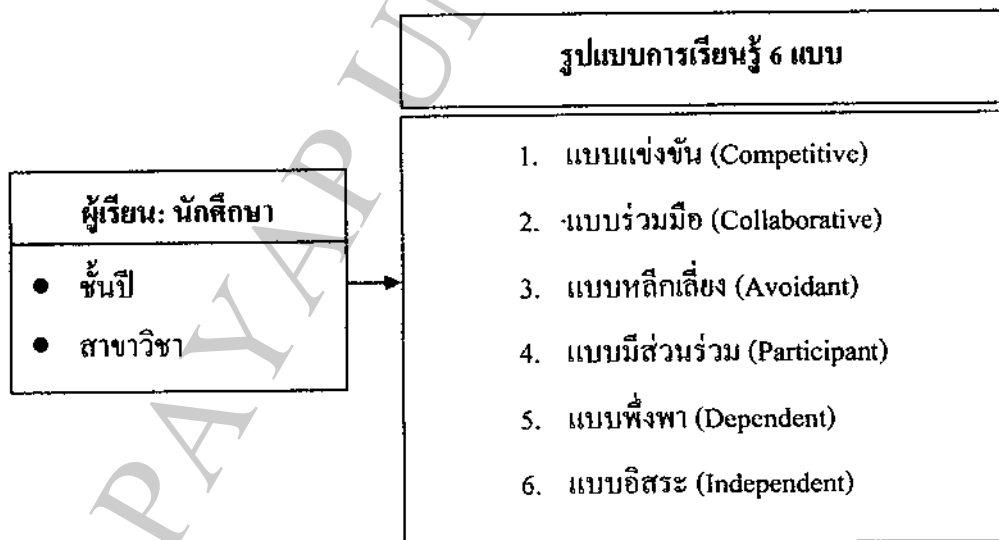
แบบพึ่งพา ผู้สอนต้องเตรียมเนื้อหา สรุปเนื้อหา ชี้้นำการทำงาน กิจกรรมที่มอบหมาย ให้ผู้เรียนอย่างครบถ้วนเนื่องจากผู้เรียนไม่กระตือรือร้นในการเรียน แต่ยังคงคิดว่าแบบหลีกเลี่ยง แต่จะให้ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Centered) ในการเรียนทั้งหมด

แบบอิสระ เป็นแบบของผู้เรียน ที่ชอบทำงานคนเดียว มีความเชื่อมั่นในการเรียนด้วยตนเองสูง ชอบการค้นคว้า ผู้สอนสามารถมอบหมายงานให้ทำและสามารถทำได้เสร็จด้วยตนเอง ผู้สอนสามารถใช้วิธีการสอนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered)

สำหรับ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษารูปแบบการเรียนรู้หรือลีลาการเรียนรู้ตามแบบพฤติกรรม (Behavior Style) โดยใช้หลักการ แนวคิด และประยุกต์ใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ จัดกลุ่มแบบของผู้เรียน ของ Grasha and Riechmann 6 แบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำการประเมินรูปแบบการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นพฤติกรรมของผู้เรียนในการเรียนรู้ภายในชั้นเรียน ปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน ความสนใจและร่วมมือกับกิจกรรมในชั้นเรียน ตลอดจน วิธีการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ในการเรียน วินัยในการเรียน และ การทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรอบแนวคิดในการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ครั้งนี้ ได้ใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดและทฤษฎีของ Grasha and Riechmann ดังนี้

2.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย